

НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Макогон В. Д.,
Адаменко І. П.

Актуальність теми дослідження. Фінансова стабілізація національної економіки є стратегічним завданням державних інституцій в умовах воєнного стану.

Постановка проблеми. Воєнні дії на території України актуалізують питання реалізації обґрунтованої фінансово-бюджетної політики стабілізації національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та реалізації фінансово-бюджетної політики стабілізації національної економіки розкривається в наукових дослідженнях: Дж. Кейнса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, А. Нікітішина, М. Пасічного, Ю. Радіонова, І. Чугунова та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Сучасний стан дослідження проблеми потребує чіткого обґрунтування напрямів фінансової стабілізації національної економіки. Адаптації фінансово-бюджетної політики до змін макроекономічних умов.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є розкриття особливостей реалізації фінансово-бюджетної політики України та обґрунтування напрямів фінансової стабілізації національної економіки в умовах воєнного стану.

Метод або методологія проведення дослідження. Використано загальнонаукові та спеціальні методи, засновані на системному вивченні фінансово-економічних явищ і процесів, а саме: діалектичний, комплексного аналізу, наукового узагальнення, конкретизації, узагальнення теоретичного та практичного матеріалу, вибірки, наукової абстракції, економіко-статистичний.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено роль фінансово-бюджетної політики як інструменту стабілізації національної економіки. Розкрито особливості реалізації фінансово-бюджетної політики України. Здійснено оцінку основних макроекономічних та фінансово-бюджетних показників. Обґрунтовані напрями фінансової стабілізації національної економіки в умовах воєнного стану.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть застосовуватись у сфері державних фінансів та державного управління.

Висновки відповідно до статті. Фінансово-бюджетна політика є вагомим інструментом регулювання соціально-економічних процесів, що в умовах воєнного стану, стикається з перешкодами які зумовлюють необхідність посилення її обґрунтованості. До стратегічних напрямів фінансової стабілізації національної економіки в умовах воєнного стану доцільно віднести: забезпечення балансу між фінансуванням найбільш критичних статей державного бюджету, підтримки найбільш незахищених верств населення та стимулюванням відновлення економіки, удосконалення механізму мобілізації власних доходів бюджету та підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів, забезпечення умов для мінімізації фінансових ризиків та підтримка цінової стабільності.

Ключові слова: економіка, фінанси, фінансова політика, бюджетний механізм, доходи бюджету, видатки бюджету, дефіцит, борг.

FINANCIAL STABILIZATION DIRECTIONS OF THE NATIONAL ECONOMY IN THE MARITAL LAW CONDITIONS

Makohon Valentyna,
Adamenko Iryna

Actuality of the research topic. *Financial stabilization of the national economy is a strategic task of state institutions in the martial law conditions.*

Formulation of the problem. *Military actions on the territory of Ukraine update the issues of implementing a sound financial and budgetary policy for the stabilization of the national economy.*

Analysis of recent research and publications. The formation and implementation challenges of the financial and budgetary policy of national economy stabilization are revealed in the scientific studies of: J. Keynes, P. Samuelson, J. Stiglitz, V. Tanzi, L. Lysiak, I. Lukianenko, A. Mazaraki, A. Nikitishina, M. Pasichny, Yu. Radionov, I. Chugunov and others.

Selection of unexplored parts of the general problem. *The current status of the research on the problem requires a clear foundation of the national economy financial stabilization directions. Financial and budgetary policy adaptation to the changes in macroeconomic conditions.*

Setting the task, the goal of the research. *The purpose of the study is to reveal the peculiarities of the financial and budgetary policy of Ukraine implementation and to substantiate the national economy financial stabilization directions in the martial law conditions.*

Method or methodology of research. *General scientific and special methods based on the systematic study of financial and economic phenomena and processes are used, namely: dialectical, complex analysis, scientific generalization, concretization, generalization of theoretical and practical material, sampling, scientific abstraction, economic and statistical.*

Presentation of the main material (work results). *The role of financial and budgetary policy as a tool for stabilizing the national economy is defined. The peculiarities of the implementation of the financial and budgetary policy of Ukraine are revealed. The assessments of the main macroeconomic and financial and budgetary indicators are carried out. Reasoned directions of financial stabilization of the national economy in the conditions of martial law.*

Field of application of results. *The results of the research can be applied in the field of public finance and public administration.*

Conclusions according to the article. *Financial and budgetary policy is a powerful tool for regulating socio-economic processes that in the martial law conditions faces obstacles that make it necessary to strengthen its validity. The strategic areas of the national economy financial stabilization in the martial law conditions should include: ensuring a balance between financing the most state budget critical items, supporting the most vulnerable sections of the population and stimulating of the economy recovery, improving the mechanism for mobilizing budget revenues and increasing the public resources efficiency, ensuring conditions to minimize financial risks and maintain price stability.*

Keywords: *economy, finance, financial policy, budget mechanism, budget revenues, budget expenditures, deficit, debt.*

JEL Classification: E62, G28, H30.

Актуальність теми дослідження. Воєнні дії на території України актуалізують питання реалізації обґрунтованої фінансово-бюджетної політики, визначення напрямів стабілізації національної економіки. Відповідно до Плану відновлення України до ключових викликів фінансово-бюджетної політики віднесено: зростання потреби у додаткових фінансових ресурсах та більш ефективного, раціонального та результативного їх використання. Разом з тим, залучення додаткових фінансових ресурсів шляхом здійснення державних запозичень зумовлює суттєве нарощення державного та гарантованого державного боргу, зростання дефіциту державного бюджету, значного навантаження на державний бюджет щодо обслуговування та погашення боргових зобов'язань; зниження економічної активності суб'єктів господарювання, знищення економічного потенціалу в окремих адміністративно-територіальних одиницях України, та відповідно суттєве зниження надходжень від загальнодержавних та місцевих податків і зборів до державного та місцевих бюджетів; зміна потреб громадян у державних послугах та фінансових можливостей державних інституцій; зростання рівня диференціації доходів місцевих бюджетів [1].

Постановка проблеми. На даному етапі важливим є забезпечення здатності державних інституцій своєчасно ідентифікувати загрози та оцінювати ризики фінансової безпеки, мінімізувати їх негативний вплив, швидко реагувати та відновлюватися після настання кризових явищ в економіці з урахуванням

суспільно-політичних процесів. Водночас, в умовах воєнного стану, посилилась необхідність підвищення якісного рівня: фінансово-економічного обґрунтування рішень органів державної влади та місцевого самоврядування; моніторингу бюджетних витрат, з метою виявлення можливостей для більш раціонального перерозподілу фінансових ресурсів відповідно до пріоритетів державної політики; системи фінансового вирівнювання дохідної спроможності територіальних громад; розробка фінансових механізмів забезпечення відновлення економічної діяльності та належного рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання. Зазначене підкреслює важливість розкриття особливостей реалізації фінансово-бюджетної політики України та обґрунтування напрямів фінансової стабілізації національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням фінансової стабілізації національної економіки, досить вагома увага присвячується у працях: А. А. Мазаракі, А. І. Крисоватого, В. М. Опаріна, В. Ф. Федосова, І. Я. Чугунова.

Визначається, що на даному етапі суспільного розвитку зміни в парадигмі економічної науки розглядаються як відповідь на системні економічні трансформації [2]. Водночас фінансово-бюджетна політика здійснюється в умовах фрагментації світової економіки [3].

Науковці досить вагому увагу приділяють дослідженню впливу невизначеності економічної політики на фінансово-бюджетні показники, зокрема критеріям забезпечення бюджетної збалансованості, оптимальним показникам державного боргу та дефіциту державного бюджету. Обґрунтовується, що «інституціональні деформації у бюджетній сфері є негативним чинником подальшого розвитку країни. На даному етапі розвитку системи державних фінансів інституціональні деформації проявляються на основі асиметрій у перерозподілі фінансових ресурсів через бюджетну систему» [4].

Взаємозв'язки між складовими фінансової політики розкриваються у працях: Л. В. Лисяк, М. Д. Пасічного, І. Я. Чугунова. Визначається, що «інституційні перетворення передбачають адаптацію складових фінансової політики до умов розвитку фінансово-економічного середовища з урахуванням економічної циклічності, що надасть можливість забезпечити оптимізацію складу та структури державних фінансових ресурсів посилити дієвий вплив державних фінансів на динаміку соціально-економічних показників розвитку країн» [5-7].

На думку Л. В. Лисяк «вагомою передумовою виваженої фінансово-бюджетної політики є можливість швидкої та завчасної оцінки поточної економічної ситуації, здатність забезпечити належний взаємозв'язок між діями державних інституцій та впливом цих дій на соціально-економічні процеси [8]. Пасічний М. Д. стверджує «що на даному етапі розвитку світової економіки людський капітал відіграє вагому роль у забезпеченні економічних успіхів. Відновлення країн після настання кризових ситуацій здійснюється не лише шляхом підвищення якісного рівня державного фінансового регулювання соціально-економічних процесів, але й за рахунок зміцнення людського капіталу» [9]. Визначається «в умовах економічних перетворення з метою підвищення результативності та дієвості фінансово-бюджетної політики важливим завданням є формування бюджетної архітектури, рівень впливу і результати якої сприятимуть бюджетній стійкості та збалансованості як одного з найбільш складних та багатограних процесів, розширення і поглиблення інтеграції може виявитися успішним лише в тому випадку, якщо буде проходити на тлі стійкого економічного зростання та поліпшення якісних бюджетних параметрів» [10].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Віддаючи належне науковим здобуткам учених, слід відзначити недостатній рівень дослідженості вказаних питань саме в умовах воєнного стану. Залишається потреба адаптації фінансово-бюджетної політики до змін макроекономічних умов.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є розкриття особливостей реалізації фінансово-бюджетної політики України та обґрунтування напрямів фінансової стабілізації національної економіки в умовах воєнного стану. Для досягнення окресленої мети використано наступні методи: діалектичний, комплексного аналізу, наукового узагальнення – у процесі дослідження праць вітчизняних та зарубіжних учених з питань формування та реалізації фінансово-бюджетної політики, висвітлення її ролі у забезпеченні макроекономічної стабільності. Метод вибірки – для висвітлення особливостей реалізації фінансово-бюджетної політики України в умовах воєнного стану. Методи наукової абстракції – для обґрунтування напрямів фінансової стабілізації національної економіки. Економіко-статистичний – для оцінки основних фінансово-бюджетних показників.

Викладення основного матеріалу. В умовах воєнного стану в Україні набули важливості питання підвищення ефективності фінансових механізмів забезпечення національної стійкості, у тому числі фінансово-бюджетної, на як державному так і місцевому рівнях. Реалізація фінансово-бюджетної політики має здійснюватися в контексті забезпечення взаємодії державних фінансових інституцій, визначення механізму координації такої діяльності, чіткого розподілу дохідних і видаткових повноважень та відповідальності розпорядників бюджетних коштів.

Доцільним є спрямування фінансово-бюджетної політики на забезпечення: фінансової спроможності органів державної влади, їх інституційної стійкості; належного рівня фінансування сектору безпеки та

оборони, системи охорони здоров'я; ефективного реагування на неконтрольоване переміщення людей та відповідно забезпечення належного рівня фінансової спроможності територіальних громад.

Вагомим постало завдання вдосконалення механізму мобілізації власних доходів бюджету, зокрема податкових надходжень. Стратегія реформування податкової системи має розроблятися з метою удосконалення таких її принципів як пропорційності та нейтральності оподаткування, визначеності та справедливості. Податки повинні стягуватися з товарів зворотно пропорційно до еластичності попиту на товари та не повинні перешкоджати ефективному розподілу фінансових ресурсів. Товари з низькою еластичністю попиту можна обкладати за вищою ставкою, і при цьому надмірний тягар буде однаково меншим, ніж у випадку товарів з високою еластичністю попиту. Проте зведення надмірного тягара до мінімуму може суперечити міркуванням справедливості. Іноді виникає потреба вирішити проблему зовнішніх наслідків для споживання – збільшення оподаткування товарів із негативними зовнішніми ефектами, наприклад, забруднення – зниження оподаткування товарів із позитивними зовнішніми ефектами, наприклад, освіта. Податкова система має бути справедливою стосовно різних груп населення. Ступінь справедливості може позначатися на дотриманні норм податкового законодавства та політичної підтримки конкретного податку. Якщо податок сприймається як несправедливий, не буде соціального запиту на його дотримання. Водночас, громадяни, які отримують вигоду від державних видатків, повинні і сплачувати ці витрати – збори з користувачів (платні автодороги) або податки з прив'язкою до користування (податок на бензин для фінансування будівництва автомагістралей). Проте, зазначене може стимулювати відмову від користування відповідними державними послугами.

Важливим завданням є забезпечення стягнення податків пропорційно до платоспроможності платників. Доцільно виділити вертикальну та горизонтальну справедливість. Сутність вертикальної полягає у тому, що платники з більшою платоспроможністю повинні платити більше, ніж ті, платоспроможність яких нижча. Горизонтальна полягає у забезпеченні однакового рівня податкового навантаження людей з однаковою платоспроможністю.

Стягнення податків має бути простим і не поєднуватись з високими витратами. Не слід недооцінювати адміністративні витрати та витрати на дотримання вимог. Держава несе адміністративні витрати, пов'язані зі збиранням податків. Платники податків несуть витрати на дотримання вимог податкового законодавства. Множинні режими, податкові ставки та звільнення ускладнюють податкове адміністрування та створюють можливості для зменшення податкових зобов'язань та ухилення від сплати податків.

Нормативно-правові документи у сфері адміністрування податків і зборів мають бути простими та прозорими. Податкові ставки мають бути стабільними та передбачуваними. Простою, прозорою податковою системою порівняно легко керувати, і вона сприяє дотриманню вимог платниками податків. Простіше визначити сферу дії податку для забезпечення справедливості та ефективності. Належне управління та належна звітність мають вирішальне значення: наприклад, звіти про податкові витрати.

Доцільно відмітити, що на даному етапі суспільного розвитку спостерігається зниження рівня податкового навантаження як в країнах з розвинутою, так і трансформаційною економікою, що частково пояснюється податковою конкуренцією. Пільгове оподаткування певних видів інвестицій набули більшого поширення в країнах, що розвиваються. Знижені податкові ставки та стимули можуть залучати іноземні інвестиції, але лише за наявності інших сприятливих умов для бізнесу.

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації економіка України функціонує в умовах безпрецедентних безпекових викликів. Відбувається кардинальна зміна структури економіки. Скорочення реального ВВП за 2022 рік становило 29,1 %. Процес адаптації суб'єктів господарювання до нових умов діяльності в умовах воєнного стану є нерівномірним та потребує значного обсягу фінансування, що обмежено безпековими ризиками. Споживчий попит продовжує бути обмеженим через високий рівень безробіття та зовнішньої і внутрішньої міграції громадян. Споживча інфляція в річному вимірі 2022 року становила 26,6%. Зазначене вплинуло на бюджетну стійкість та особливості формування дохідної частини зведеного бюджету України.

Частка доходів Зведеного бюджету України у ВВП у 2022 році склала 45,52 %, що на 15,02 в. п. більше, ніж за попередній рік. Проте дане зростання зумовлено за рахунок офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій. Даний показник у 2022 році склав 9,98 % тоді як за останні роки не перевищував одного відсотка (табл. 1).

Таблиця 1. Частка доходів Зведеного бюджету України у ВВП за 2014-2022 роки, %

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження	23,46	25,64	27,31	27,76	27,72	26,93	27,10	26,67	27,84
Неподаткові надходження	5,14	7,08	5,27	5,18	5,42	5,36	5,59	3,72	7,63

Доходи від операцій з капіталом	0,13	0,09	0,07	0,07	0,08	0,08	0,08	0,07	0,06
Офіційні трансферти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	0,34	0,10	0,18	0,05	0,04	0,03	0,03	0,02	9,98
Цільові фонди	0,03	0,03	0,03	1,02	0,02	0,06	0,02	0,01	0,01
Всього	29,11	32,94	32,85	34,09	33,28	32,45	32,82	30,50	45,52

Джерело: розраховано на основі даних [11].

Частка офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій у 2022 році у структурі доходів зведеного бюджету склала 21,92 % тоді як відповідний показник за 2014-2021 роки складав – 0,32 %. Частка податкових надходжень у 2022 році у структурі доходів зведеного бюджету склала 61,16 % тоді як відповідний показник за 2014-2021 роки складав – 82,41 % (табл. 2).

Таблиця 2. Структура доходів Зведеного бюджету України у 2014-2022 роках, %

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження	80,57	77,86	83,13	81,44	83,29	82,98	82,57	87,46	61,16
Неподаткові надходження	17,67	21,49	16,03	15,18	16,27	16,51	17,03	12,18	16,77
Доходи від операцій з капіталом	0,44	0,28	0,20	0,22	0,24	0,24	0,25	0,23	0,12
Офіційні трансферти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	1,18	0,29	0,54	0,16	0,13	0,09	0,09	0,08	21,92
Цільові фонди	0,19	0,19	0,10	3,00	0,07	0,18	0,06	0,05	0,02

Джерело: розраховано на основі даних [11].

Внаслідок зменшення рівня податкових надходжень посилились ризики фінансової стійкості державного бюджету та значно збільшився дефіцит. Спостерігаються суттєві зміни структури податкових надходжень. Зокрема, частка податку та збору на доходи фізичних осіб у дохідній частині зведеного бюджету у 2022 році склала 17,73 % тоді як за 2014-2021 роки – 15,81 %; частка податку на прибуток підприємств у дохідній частині зведеного бюджету у 2022 році склала 7,69 % тоді як за 2014-2021 роки – 11,82 %; частка акцизного податку у дохідній частині зведеного бюджету у 2022 році склала 13,00 % тоді як за 2014-2021 роки – 8,28 % (табл. 3).

Таблиця 3. Частка основних податків у доходах Зведеного бюджету України у 2008-2022 роках

	Податок на додану вартість	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибуток підприємств	Акцизний податок
2014	30,92	15,41	16,08	4,30
2015	30,99	16,30	12,09	7,91
2016	27,44	16,22	12,85	9,00
2017	32,64	15,10	13,80	8,53
2018	31,16	15,29	12,53	8,62
2019	28,98	16,31	12,42	8,29
2020	30,49	16,49	8,82	9,89
2021	27,37	15,33	5,99	9,68
2022	30,08	17,73	7,69	13,00

Джерело: розраховано на основі даних [11].

Враховуючи зазначені проблемні питання розвиток фінансового сектору характеризується значним рівнем невизначеності. Пруденційна фінансово-бюджетна політика щодо забезпечення бюджетної стійкості, а також подальші структурні реформи сприятимуть забезпеченню макроекономічної стабільності. Водночас, оптимізація рівня бюджетного дефіциту може виявитися складним завданням, враховуючи зростаючий тиск на структурні витрати. Бюджетна політика має бути спрямована як на забезпечення достатнього рівня фінансування сектору безпеки і оборони так і захист найбільш вразливих верств населення шляхом надання адресної підтримки, формування бюджетних показників виходячи з

видаткових зобов'язань з урахуванням необхідності їх оптимізації, забезпечення обґрунтованості планування бюджетних видатків та створення механізмів підвищення їх результативності з метою досягнення поставлених результатів.

Грошово-кредитна політика має спрямовуватись на зниження інфляції. Для запобігання зростання інфляційних очікувань доцільним є посилення грошово-кредитної політики, якщо тиск цін на продовольство та енергоносії сильніше впливатиме на базову інфляцію. Необхідно провести додаткове скорочення програм пільгового кредитування та замінити їх субсидуванням відсоткових ставок для критично важливих видів економічної діяльності.

З метою фінансової стабілізації національної економіки доцільним є забезпечення узгодженості стратегічних завдань та інструментів бюджетної, податкової та грошово-кредитної політики, що дозволить оцінити їх вплив на економічні процеси.

Висновки. Фінансово-бюджетна політика є вагомим інструментом регулювання соціально-економічних процесів, що в умовах воєнного стану, стикається з перешкодами які зумовлюють необхідність посилення її обґрунтованості. Частка офіційних трансфертів від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій у 2022 році у структурі доходів зведеного бюджету склала на 21,60 в.п. більше ніж у 2014-2021 роках. Частка податкових надходжень у 2022 році у структурі доходів зведеного бюджету склала на 21,25 в.п. менше ніж у 2014-2021 роках. Внаслідок зменшення рівня податкових надходжень та зміни їх структури посилились ризики фінансової стійкості державного бюджету та значно збільшився бюджетний дефіцит.

До стратегічних напрямів фінансової стабілізації національної економіки в умовах воєнного стану доцільно віднести: забезпечення балансу між фінансуванням найбільш критичних статей державного бюджету, підтримки найбільш незахищених верств населення та стимулювання відновлення економіки, удосконалення механізму мобілізації власних доходів бюджету та підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів, забезпечення умов для мінімізації фінансових ризиків та підтримка цінової стабільності. Водночас досягнення поставлених завдань потребує пошуку і обґрунтування нових підходів, які б забезпечили якісний рівень їх реалізації. Зазначені питання будуть розкриті в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Функціонування фінансової системи, її реформування та розвиток». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. 380 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/functioning-of-the-financial-system.pdf>
2. Україна: бренд-орієнтований розвиток : монографія / за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 351 с.
3. Концептуально-методологічні трансформації економічної теорії XXI століття: монографія / за ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 343 с.
4. Держава. Фіск. Великий бізнес : монографія / за ред. А. Крисоватого, В. Опаріна, В. Федосова ; під науковим керівництвом В. Федосова. У 4-х томах. К. : КНЕУ, 2021. 1380 с.
5. Chugunov I., Makohon V., Markuts Y. Institutional transformations of the public finance system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2021, № 2 (37). Pp. 325-331.
6. Chugunov I., Makohon V., Korovii V. Formation of budget expenditure in the system of fiscal regulation. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. N. 2. pp. 100-107.
7. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку : монографія. Київ: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.
8. Лисяк Л. В., Журавель М. О. Бюджетна політика як інструмент забезпечення фінансової безпеки України. *Modern Economics*. 2018. № 9. С. 53-59.
9. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 440 с.
10. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 364 с.
11. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>

References

1. Proyeckt Planu vidnovlennya Ukrayiny: materialy robochoyi hrupy «Funktsionuvannya finansovoyi systemy, yiyi reformuvannya ta rozvytok» [Recovery plan of Ukraine: materials of the working group "Functioning of the financial system, its reform and development"] . Natsional'na rada z vidnovlennya Ukrayiny vid naslidkiv viyny. 2022. 380 s. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/functioning-of-the-financial-system.pdf> [in Ukr.].
2. Ukrayina: brend-oriyentovanyy rozvytok [Ukraine: brand-oriented development] : monohrafiya / za zah. red. A. A. Mazaraki. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, 2021. 351 s. [in Ukr.].

3. Kontseptual'no-metodolohichni transformatsiyi ekonomichnoyi teorii XXI stolittya [Conceptual and methodological transformations of the economic theory of the 21st century]: monohrafiya / za red. A. A. Mazaraki. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics, 2021. 343 s. [in Ukr.].
4. Derzhava. Fisk. Velykyy biznes [State. Fisk. Big business] : monohrafiya / za red. A. Krysovatoho, V. Oparina, V. Fedosova ; pid naukovym kerivnytstvom V. Fedosova. U 4-kh tomakh. K. : KNEU, 2021. 1380 s. [in Ukr.].
5. Chugunov I., Makohon V. & Markuts Y. (2021). Institutional transformations of the public finance system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2 (37). 325-331. [in Engl.].
6. Chugunov I., Makohon V., Korovii V. (2020). Formation of budget expenditure in the system of fiscal regulation. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol.6. N. 2. pp.100-107. [in Engl.].
7. Chugunov, I. Ya. (2021). Biudzhetna stratehiia suspilnoho rozvytku [Budget strategy of social development]. Kyiv: Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t. 532 p. [in Ukr.].
8. Lysiak, L. V. & Zhuravel, M. O. (2018). Biudzhetna polityka yak instrument zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy [Budget policy as an instrument for financial security of Ukraine]. *Modern economics*, no 9, pp. 53-59. [in Ukr.].
9. Pasichnyj, M. D. (2019). Finansova polityka derzhavy [Financial Policy of the State]. Kyiv: Kyiv National University of Trade and Economics. 440 p. [in Ukr.].
10. Makohon, V. D. (2018). Biudzhetna stratehiia derzhavy [Budget strategy of the state]. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t. 364 s. [in Ukr.].
11. Ofitsiyyny sayt Ministerstva finansiv Ukrayiny [Official site of the Ministry of Finance of Ukraine]. URL: <https://www.mof.gov.ua/> [in Ukr.]

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Макогон Валентина Дмитрівна,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото 19, м. Київ, 02156, Україна
e-mail: makvknfeu@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2331-8455
Researcher ID: P-3053-2017

Адаменко Ірина Петрівна,

кандидат економічних наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник
відділу державних фінансів Науково-дослідного фінансового інституту,
Державний торговельно-економічний університет
вул. Кіото 19, м. Київ, 02156, Україна
e-mail: irynadamenko@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5951-2145
Researcher ID: B-3587-2018

DATA ABOUT THE AUTHORS

Makohon Valentyna,

Doctor of Economics, Professor, Professor Department of Finance,
State University of Trade and Economics
19, Kyoto street, Kyiv, 02156, Ukraine
e-mail: makvknfeu@gmail.com

Adamenko Iryna,

PhD in Economics, Senior Researcher, Leading Researcher of the Public Finance Department
of the Research Financial Institute,
State University of Trade and Economics
19, Kyoto street, Kyiv, 02156, Ukraine
e-mail: irynadamenko@gmail.com